

La Veu de la Comarca

Setmanari Regionaliste de Tortosa

PUGNA PRO PATRIA.

ANY I.

NUM. 48.

LA CATALUNYA QUE VOLÉM.—«Lliure, ni dominada, ni dominadora y respectada de les regions germanas.—Estimada per son valer al exterior y temuda per sa forsa.—Acullit coma propi al foraster que á trevallar hi vinga. Y á manar y á cobrar, à fer lleys y à juzgar, cada hú á casa seva, que prou hi té que fer pera enténdeshi. Els empleats de la derra y pochs, actius y inteligents.—Enoblida, altra vegada en llibres de tot saber, la que fou llengua de Sants y de Reys.—Las universitats y escolas tornadas a son esser: obradors i avensos de la ciència y planter de filòsophs y juristas. A fora la ensopida rutina...—Intimament unida á la vella Catalunya, gloriosa en sa història y tradicional en sas lleys y costums, una Catalunya nova, de vida expansiva y en constant progrés, seriament religiosa y ilustradament tolerant.—Repoplades las montanyas per grans boscos, tressant pels singles els corredors enginyos moderns, trayent del terror y de las minas els fruits y minerals. Las aigües de sos rius saltant de resclosa en resclosa movent enginyos del treball.—Conservats com reliquias els monuments eurunes o ènrichs y alsarne d' un art fill llegítim del antic criat en els avensos actuals. Voltar les vellas poblacions històriques de populoses y amplias ciutats modernes.—Port oberts als productes de tots llochs; assegurats ab tractes d' una nació seria; veure al potentat ab afany de ser estimat y útil á la Patria y al obrer intervindre en el govern donantli lo que cristianament y per dret li pertoca.—Volém deixar á nosaltres fills aquesta Catalunya gran avuy, com ho fou pera son temps la de nosaltres passats.—Pero benviu enriu tenim lo precisi: Força, riquesa y inteligença. Reprimim el vici del egoisme y exaltém la virtud que á cap ens manca: L' amor á la Patria.»—LLUIS DOMÈNECH Y MUNTANER.

PREUS DE SUSCRIPCIO

Tortosa al mesme, milles i espols. 0'50
Fora semestre. 3'00

DIRECCIÓN Y REDACCIÓN

Carrer del Parque, N.º 8.

Tortosa 6 Desembre de 1903.

La Redacció no fa seus los conceptes ni conten-

guts dels articles firmats ó copiats.

SANTORAL

Diumenge 6, II de Advent. S. Nicolau de Bari, arq. de Mira. —(I. B.)—Dilluns 7, S. Ambròs b. y dr.—Dimarts 8, S. La Inmaculada Concepció de N.ª S.ª patrona d' Espanya y las Indias.—I. P. visitant una iglesia baixa l' advocació de N.ª S.ª.—Absol general en la Mercè.—B. P. S. Joan de Deu.—Dimecres 9, Santa Leocadia vg. mr.—Dijous 10, N.ª S.ª de Loreto y sta. Eularia de Mérida vg. mr.—Divendres 11, S. Dàmas papa espanyol.—Dijuri.—Disapte 12, S. Sinesi lector mr. y sta. Odila.—Dijuni.

El gran problema

No per ser gravíssima y delicada la qüestió que dintre del gran moviment econòmic, en son doble aspecte polític y social, se debat ab més o menos bona fe continuament, deu deixarse com impossible de resoldre.

Se diu per la premsa, en els círculs polítics, y fins s'affirma per alguns dels nostres ben volguts amics, que'l regionalisme català no pot cercar el fi laudable que's proposa, sense que, deixant las negacions o las nebulositats al menys en la qüestió religiosa y forma de govern, se declari francament catòlic y monàrquic, o ateu y republicà.

Comensant per la importància que la forma de govern pugui tenir dintre del catalanisme, no puch menos de recordar aquí, y fer mevas, las atinadas consideracions que sobre'l particular feya, en un dels seus brillantsíssims discursos, el meu estimat amic en Narcís Plà y Daniel. «Quan considero,—deya,—ab la fredor d'un análisis, las ventajas y inconvenients que las formes monàrquica o republicana, estudiadas en abstracte, poden portar a un Estat, jo dupto un bon rato y no'm decideixo per quina m'haig de declarar. Pero quan, descendint de lo teòric a lo pràctic, investigo lo que a la monarquia espanyola deu Catalunya, y'm trobo que desde'l nostre Dret fins a la nostra llengua, desde las nostres Corts fins a la nostra Història falsejada a las Escoles, tot, absolutament tot lo que més estimem els bons

catalans, ens ha sigut arrebassat per ministres lliurement elegits pels Monarcas, me dich ab resolucion: ¡no, jamay!, jo no puch ser monàrquic. Y després, quan desenganyant d' aquella 'm giro á la República, mirant fadigat hont pugui honradament descansar, y contemplo ab horror el pas dels seus partidaris per las alturas del poder, no deixant darrera seu més que vicis y crims, inmoraltats y pobresa, ab més energia, si cap, y ab molta més forsa, 'm dich: jamay, jamay puch ser republicà. Tot això explica clarament perque 'l catalanisme no 's defineix en la qüestió política y respecta sempre l' individual modo de pensar de sos adeptes.

Així com el regionalisme català no accepta més que 'l seu programa y sols concedeix honor de superioritat als homes que ofereixin més garantias y valor pera defensarlo, tampoc pot circumscriure al petit cercle d' un grup politich més o menys nombrós, però casi sempre personal, que 's desfa y desapareix tan prompte com cambian els noms que 'ls fascinavan ó s' alien teran las circumstancies que 'ls proporcionavan ambient de vitalitat. El moviment autonomista que nasqué á Catalunya, y que per necessitat s' ha de propagar en el pènec per las demés regions d' Espanya, es massa gran, es massa social, es massa expansiu pera tencarse dintre 'ls estrets y convencionals murs d' un partit ab lemas exclusius.

Nosaltres, comensém acatant el Poder constituit y dirigintnos, ab tot el respecte que 'l dever ens marca, á un Representant seu, sempre que estimém que 'ls drets de la nostra patria perillan. Ens hi dirígem com á ciutadans lliures al seu Quefe d' Estat, y en aquest concepte podém anar junts y units sense deshonra sota la bandera regionalista 'ls monàrquics, alfonsins, els carlins y els mateixos republicans.

¿Quin dupte queda que si l'actual ordre de cosas ens reinte grava en tots els nostres drets, ens convertiriam de mers acatadors en els seus mes entusiastas partidaris? Y si ara no 's fa y, sense que nosaltres hi prenguem part activa, cambian las Institucions y, en el lloch ahont avuy s' hi asseu un Rey, hi veym de mà un President de Repùblica ó un Monarca de diferent rama ó dinastia y aquest ens dona lo que l' altre 'ns va negar ¿qui pot

creure que no serém allavors republicans o monàrquics del nou Rey ab tot l'entusiasme que sentírem pel que avuy tenim? Mentre això no succeeixi, y encara és lluny, no podèm els regionalistes definirnos per una o altra forma de govern, que al fi y al útim, si pera un partit polítich ella representa una qüestió essencial, pera un moviment que abarca tots els rams y moço de ser d'una societat no deixa de representar un de tants accidents ab la relativa importància que dona la proporció de lo principal ab lo accidental y transitori.

Avuy dia ja han passat aquells exaltats apasionaments que un nom despertava, fins encendre entre 'ls fills de 'na mateixa mare la guerra més crudel. Si hi há Reys com els d'Alemania y Inglaterra que encara despertan l'estimació casi idolàtrica dels seus súbdits, no és més que per la felicitat que pera la nació representa'l seu nom unit a totas las grandezas de la Patria. Els noms de Quefs d'Estat que pera mala estrella van aparellats ab las desgracias més fondas del país, satistes poden quedar de conseguir el respecte dels bons ciutadans, mentres cambiant de sistema y personal no deixin traslluir al menys eu l'hòritz novas y alegras senyals de regeneració absoluta.

Per totas aquestas raons nosaltres respectém las simpatias dels regionalistes individualment per una o altra forma de govern; però no'ns definim en tan delicada qüestió y estrenyém ab la mateixa forta abrassada als monàrquics, als carlins y als republicans sempre que de bona fe treballen per la revindicació integral de Catalunya.

En un altre article tractarem del aspecte religiós de la qüestió:

Carles de FORTUNY
(De la Veu de Catalunya.)

mostra hont pot arribar la supèrbia d' una persona á qui se li puja lo ministeri al cap y l' enterboleix fins á ferli perdre lo mon de vista y á reduirlo solzament á Madrid y á su fértils contornos. Fou un mal, això es evident, però també es evident que aqueix mal ha produït, per més que sens vulguerho en Romànones, un gran be á la llengua y la literatura catalana.

Primerament fou causa de que una reunió de catalans, dels que 's feu interpret y porta-veu en Maragall, presentessin al Rey una protesta contra lo malaurat Decret. No parlaren allavors los catalans sa propia llengua, y prou se'n condol en Maragall, ni 's dirigiren al Rey dientli: Nos que volem tanto como Vos, y juntos más que Vos, no; la protesta fou respetuosa sen ser humil, valenta sense ser amenassadora.

Y pot ser aqui haurien acabat las consecuencias del esmentat Decret, si un Catedràtic madrileny, académich y filolech, no hagués tingut la desditzada idea d' enfilarse á las columnas de *El Imparcial*, y desde allí declarar *urbi et orbi* que la llengua catalana es una cosa de poch més o menos, y que qui s' hi capfigui casi 's pot dir que pert malaguanyadamente lo temps. Pero com lo catedràtic no parlava en la Cátedra, y molts no volgueren acatar lo *Magister dictum* resultá que al senyor Menéndez Pidal li han surtit bon cop de respetejadors que han deixat ben malferit al seu *imparsialech* ja que no imparcial, article.

No creyém fer agravi á cap dels escriptors que han surtit á la defensa de la nostra llengua, si dihem que qui ha fet lo treball més digno d' atenció, tant que 's pot calificar de monument aixecat á la llengua catalana, es lo Rvt. Pre. Mossen Antoni M. Alcover, ben conegut, pero encara no tant com s' ho mereix, pels seus estudis y desvetllaments para la formació d' un *Diccionari de la llengua catalana*.

Set números del *Bollett* que aqueix eminent filolech vè publicant fà algun temps, omple lo seu notabilissim treball. No se'n pot fer un ressum, perque la seva indole y materia no ho permet. cal si que diguem que en ell se provejan entre moltes altres, ab tota claretat les següents afirmacions, que á n' algunes los semblaran verdaderas lestemias: «El castellà no es la llengua na-

cional; el català es tan *nacional* com el castellà.»—«El francès, el castellà, el galay, portuguès y l' italià son més moderns que la llengua d' oc, això es, la nostra.»

L' eruditio que mostre lo reverent Mossen Alcover en la seva obra es immensa però no eruditio a la violeta: allí tot es *macís*. Les 556 planas de que consta están plenes de sabies de la de bona lley.

Farian molt be de llegir atentament aquest llibre, aquells que tenen prejudicis contra la nostra llengua, y allí podrian aprendre molt, no sols lo *vulgo*, sino molts catedràtics, académichs y filolech.

De manera, y per acabar, que podem ben bé dir que lo senyor Menéndez l'idal ha trobat la horma de su zapato, que hi hagut algú que no solzament li ha empatat la basa, sino que en questions de filologia ha demostrat que n' hi pot donar trenta nou á acabar á quaranta.

X.
Tortosa, Novembre 1903.

Pinzellades literaries

DIA HERMOS!

Tot és ditta y alegria,
Tot és glòria, tot és pau;
Tot versa góig y armonia
En aquest falquier dia...

Hasta 'l cel sembla més blau!
Les montanyes alteroses
Lluixen sos blancs mantells;

Les sèlves riuencs xamoses,
Sóna notes misterioses

Per vil·les, plàns y castells.

L' auzellada ab cridadicà
Vola pels bréns y fondals,

Y ab joyosa piuladiça

De la tanca a la bardiga

Va trenant cants matinals.

Tot respira nova vida;

Brilla 'l sol ab nous colors;

Y 'l romaní y sajulida

La mata y 'l herba florida

Perfumen el cel d' olors.

Perquè la naturalesa

Vessa avuy joya suau?

La volta del cel, suspesa,

¿Perquè illu ab més bellesa

Pels d' aquesta trista afrau?

Perquè avuy á Palestina

Com flor del cel hi brolla

Una Puríssima Nina,

Una Rosa sense espina,

Lliure del baf de Satà.

Es que avuy, com la rosada

Bara á revisar les flors,

Una Verge Inmaculada

A Nazareth fou baxada.

Per salvar als viadors.

Per axò les flors y auccelles,

Bibliografia

Questions de llengua y literatura catalana, per Mossen Antoni M. Alcover.

No hay mal que por bien no venga, diuen los castellans, y aquest adagio ens veara a nosaltres com l' anell al dit.

No s' pot dubtar que l' akasse d' en Romanones prohibe l' ensenyansa de la Doctrina Cristiana en català, fou un mal y de

Aures, rius, mars y turons,
La terra, 'l cel, les estrelles
Pregonen ser maravilles
Ab murmuris y cançons,
¡Brollin doncs cants d' alegria!
]Remorégin mars y rius!
Y á les plantes de Maria
Enlayrin de nit y dia
Nostres cors himnes jolius.

Francisco Casajuana.

Pensaments

I
Havent, nostres primers pares, comés la culpa, Deu 'ls espolsà del Paradís y 'ls digué que vindria una dona que xafaria 'l cap de la serpent; esfugir y resoldre

La raça humana s'anava estenant y esperava á la dona que Deu 'ls hi havia dit.

Ve 'l Diluvi Universal; mata tots les rases menys Noé y la seva família.

Passat que fou 'l Diluvi, els homes se multiplicaren, s'axe- caren els pobles, les terres re- brotaren, el arbres floriren y la naturalesa entera torná engalanada ab nova vida; y... misteri de Deu! en les llargues y florides

generacions dels pobles se compren les verges com les flors á l'hivern, els héroes en les centúries, les estrelles en cel mitj embovat.

II

Ve al mon Maria, exa Vara de Jessè, arrosa ab verginals aromes la terra y... aquests, com ubriagada am sos puríssims perfums esclata á tot arreu amb estols de verges que segueixen delitoses les petjades de Maria; y 's rubleixen els pobles d'elles; floreixen á les cases y á les cases, á les masies y á les ciutats; brollen com solades de flors pels deserts y selveis, pels camps y fonsdades; glosen salms en les catacumbes, himnes en les sales dels palaus, planys d'amor en les presons y fosses; y d'aquí ar- dides corren a la lluita dels cir- cos y sorrals romanics pera tre- nar ab son lliri angelic la palma de martir.

Tant pot l'aroma celestial de Maria, l'eczepte encoratjador de la Reyna de les verges.

J. BASIANA.

Desembre de 1903.

La Concepció Inmaculada
Porta vida y enardex,
Y per ella el cor glatex
Buscant ditxa benaurada
Aprop la prenda estimada
Per quina suspira el cór,
Es ex-dogma un bell tresor
Que a l' ànima dona vida
Renaxent desensopida
Per la gracia del amor.

Les mercés se reben dobles
Des que 'l dogma es declarat,
Y per xó s' han despertat
Arrits y arriscats els pobles,

Qui àperonats d'instints nobles
Enarboren sants penons
Que doren valor als bons
Defensant el cristianisme

En contra el protestantisme
Els ateos y 'ls mosòns.

Per la fe, que ferms professen,
Van a la lluya els valents;
Si 'ls enemics son potents
Més encare se redressen.

Y al Rey-Jesucrist confessen

Per els pobles y ciutats,
Anant els bons acoblaits
En professió o romeria

A visitar a Maria

Entre 'ls boscos y serrats.

Y 'l nom de Maria a Espanya

Ressona entre crits de glòria,
Volant com triò de victòria

Per viles, plans y montanyas;

Ni hi ha poble ni cabanya

Del europeu ni del Buda,

De nació gran ni abatuda

Ont no s' esbombi aquéx-nom;

Y a son clam respond tothom,

«Sens pecat fou concebuda».

III

Ja 'l poble planta cara, per Deu son cor batega,

La teya incendiaria, ni 'l torb que fer llambrega

Son pit acobardexen, no temen als punyals;

Arreu brolla una rasa de soca cristiana

Que dins-la llar d' Europa, que dins l' Ameri-

cana

Detura als criminals.

La sang que avans corria dels martirs coratjoss

Ha fet exir nous héroes que lluyen animosos

A l' ombra de Maria, a l' ombra de la crèu.

Y sota sa bandera que onéa Inmaculada

No 'ls réca un glop de vida, ab tal sia vessada

Per fer regnar a Deu.

Vencar que a vòltes s' onen esclats de més tem-

Y udols d' infernals sèctes, li semblen ménys feres-

Puig té la fiel niçaga cór noble, cór de brau:

Y a cada nouva empènta que 'l torb furent li dona

Hi culi llovers y palmes, hi tròb nouva corona

Pró may venguda cau.

Lloada sia sempre la Vierge Inmaculada,

Qui omnipotent u dia xafá ab ferma petjada

La tosta verinosa del Hídra del avér,

Qui al véures abatuda y a trocos mitj partida

S' estimba rabiosa a la cóva maleïda

Fent trontollar l' inférn.

Josép Portabella y Vives.

Desembre de 1903.

Vestitius d'un capr-vesp felic

que á voltes sorollós y llisquivol y altres mut y placévol reliscava dolcament.

Era la tarda. Ja s' atansava 'l sol

cap á ponent com qui se 'n va á la

pòsta, enjolat ab sa dauradada y

minvanta llum l' encontrada.

Com de costum, valg sortir pera

espaniar el fret del entrant del hi-

vern, que ja començava de sentirse

per aquells entorns; mes no eixí

com altres tardes cap-baix y mus-
tiu, sino ab el cor fet un cel, ab

una alegria tan gran, y tan inmen-

sa que no sabí com explicarme-
la; —¿Qué serà? —m deya entre mi,

quant tot d' una 'm recordo qu'

eram á la Vigília de la festa de

Maria Inmaculada, Reyna de céls

y terra. ¡Oh! quines impresions

mes dolces brollaven en aquell

moment dins mon esperit!

Arbedes y soleys, rieral y cà-

treches, pujos y serrallades, tot re-

ya á mos ulls, tot rajava á dojo goig

y alegria.

Així embadalit, sent via enllà,

vaig arribar á la vora d' una vall

placentà y allí vaig sentarme dalt

d' una roca, ben fermada sobre un

altiu turo; á ses plantes jeya 'l riu

Y així encusat entre el remoreig del riu que saltava po 'ls pedregams y roques, el belluguer de ses ones, el suau balandrelg dels arbres, el piu piu de 'ls molxonets, y les dolcetes notes dels campanars tocant á festa, elevats mos ulls al firmament, la veja perpellejar altre cop puríssima com la estrella polar que resplandent y majestuosa eixí, solcant la blava volta del cel.

Allavors, entendrit mon cor per la sublimitat de la naturalesa, que venia alegre y jolissa á festejar á la Reyna, á la Soberana Princesa de la glòria, esclami ab verdadera

emoció: «¡Qué n' és de hermosa

María! —Verdaderament sou

—Verge! tota pura é Inmaculada!»

«Tota pulchra es María et macu-

la originalis non est in te!»

«Res d' estrany doncs que 'ls simbò-

»cel y terra, valls y serrallades,

»boscos y selveis, les aures y 'ls

»coratges, els rius y mars y fontanes

»estates, la naturalesa entera ab de-

»vassalls de notes y armonies vin-

»gue a celebrar la vostra hermosa,

»dolça y riallera festat puig sou la

»més preciosa de les doncelles la

»més pura de les verges la única

»concebuda sens pecat original!»

Quedi una estona pensativa y

executme ab recansa, torní a casa

tot assaborit dolcures de la glòria,

mentre 'ls cloguers arreu trilleja-

ven y 's esllanguia per 'l horitzó la

»llum rojencà del sol que s' ador-

»mia tranquil·lament la montanyes.

PAU BELLARBI.

Desembre de 1903.

Vetllada literaria-musical

en lo Real Seminari de Tortosa

(Acabament)

Lo placivol entusiasme, la

xamosa impresió que deixá en

lo publich la composició ante-

rior, formá, prompte digne con-

trast ab lo seriós estudi del

alumne D. Joan Bta. Mañá, so-

bre 'ls drets de Sant Tomás pera

esser patró de la joventut estu-

diosa y molt especialment pera

la que aspira al sacerdotci. Ab

paraula suau y forma ben is-

tilada, presentá á Sant Tomás

com á organisador de la phi-

losophia y teologia escolástica,

col-locantlo per damunt de tots els Sants, fent avinent,

de passada, ses exemplars vir-

tuts en les que sobressurt la hu-

militat y pureza. Després d'un

paràgraf brillantissim, no es-

troncat per faleres digressions,

y si enfortit per rahons ben

convincentes, resumi ab l' afir-

mació de que tots los sabis qu-

han seguit á Sant Tomás han

triomfat d' una manera indeci-

ble y caygut en l' abim, en la

fosquetat del erro, tots los que

conscient ó inconscientment s'

han separat de ses iluminoses

doctrines.

Aquesta eloquientissima ora-

ció, portada á cap ab un bon

lligam de antecedents, le que no

portaren al Sr. Mañá, á la de-
mostració de la veritat, fou

xardorosament acullida ab

celebre les harmonies d'aquells cantichs, ab tantissima de gracia entonats allí per la Escolanía y la Comunitat!... Ab tot; l'efecte aquí fou maravellós, genial.....

Saturada del mateix poetich ambient, se llegí una poesia del nostre Reverent amic y company Mossen Joaquim García Girona, titolada "Bene scrispisti de Mè," inspirada en los infantivols recorts del Sant. Veus qui un cant obligat, una nota simpática, de gran relleu artistich, de efecte ben ideal. Lo titol indica ja'l gran poema philosophich de la atíllada producció del distingit Rector de la Universitat Pontificia de Saragossa. L' auditori, emocionat y electrisat per les valentes notes d'aquesta poesia, coroná, ben francament, lo merit del autor.

Seguí á n' aquesta la composició "Adoro Té," música del Mestre En Joseph Abarcat y lletra de Sant Tomás, traduïda per Mossen Bellpuig. Abdos alcansaren un triomf, una spontania acullida.

Sobre 'l tema de: "La Iglesia y Sant Tomás," l'alumne En Vicens Cubertorer, pronunció un breu discurs, en el que's posen de manifest tots los Papes, Concilis, Sants, sabis, ordres religioses, Universitats, artistes, militars, capellans y seglars qu'hann estat sempre per Sant Tomás, y molt especialment á Tortosa, ahont hi flori la Ordre Dominicana y per quins carrers, tantes vegades, s'ha passejat gloriós y triomfant la imatje del benemerit Aquino. Ab veritables demostracions d'entussiasme, recullí 'l publich lo final d'aquest discurs eruditissim.

Inspairda en la "Divina Comedia," del Dant, part tercera,

cant desè, lo nostre estimat amich, lo notabilissim Mestre Capella d'aquesta Seu, Mossen Eduart Torres, compongué un hermos monolech plé d' ardiment y inspiració, en el que lluhies seves envejables facultats, l'entonat Soxantre de la Catedral Mossen Domingo. Cant soberbi qu' arrancá nutritx y continuats aplaudiments.

Lo poeta Mossen Joan Baptiste Villar, llegí una sentida oda, tant ayrosa com senzilla, tan calfenta com ben ritmada, fent l'apoteosis de Sant Tomás; manifestació galana d'una intuició misteriosa que envol en magnifichs versos un celatge purissim en el que sempre hi apareix, á modo de sol, lo gloriós nom de Sant Doctor. Un xardorós picament de mans vingué á coronar l'obra model del inspirat trovador, ex-alumne del nostre Seminari.

Inspirada en la lletra del breviari dominicá, treta del ofici de Sant Tomás, l' ex-alumne Mossén Benet Traver compongué un himne titolat "Militantis Doctor ecclesiae," que fou molt aplaudit.

L' alumne en Miquel Messeguer llegí després una poesia, bastant llarga, dedicada al nostre Ilm. Sr. Bisbe, essent aplaudida al acabar.

Com á digna coronació de tan simpática festa, l' alumne en Agustí Fabregat, llegí un ben enraonat discurs de gracies que fou unanimt aplaudit.

Per haver arribat á deshora, no' es pogué donar á coneixer l' inspiradissim Himne que havia dedicat á Sant Tomás, lo notable Mestre-Capella de la Metropolitana de Sevilla, Mossen Vicens Ripollés.

Cal consignar, abans d'aca-

bar, qu'l publich, malgrat la llargaria del programa sortí ben content, tot alabant la solemnitat del acte y la justesa y afinament de la orquesta.

Al felicitar á sos entusiastichs organisadors, fem extensiu lo nostre aplausso al petit artiste Arthur Ferrer, pintor del llens y dels atributs de qu' hem fet esment al fer la descripció del pati. Posseheix aquest jovenet veritable intuició artista, tan natural y exponencia que tothom se fà creus de la manera que dibuixa, pinta y conpon.

Remerciem á tots: Catedratichs y alumnes, y fém votz pera que's continui cada any ab tanta esplendidesa aquesta festa agradosa, que, com hem dit al escomensar, ve á remarcar ab nou segell l'antiga primacia del nostre Seminari, tan praticament continuada pels insignes Lectors Gran, Pascual, Feminia, Añon etc., etc., com gloriosament enaltida pels ilustres Doctors Sans y Forés Gallench, O'Callaghan, Vilaret y l'actual Bisbe de Astorga Dr. D. Julian Miranda.

Francesch Mestre y Noé
Tortosa, Novembre 1903.

Retalls

El confrare local el «Correo Ibérico» denuncia al Sr. Inginier Jefe de la Provincia al mal estat en qu' es troba lo pas de la barcasa pera carros á Amposta.

Hi podíá haber anyadit á dita denuncia que las carreteras per anar á dis pas estan encara pitjor si be que creyem que es inutil tota reclamació ja qu' ara el personal te altras caborras com son els camins vehinals, canals, pantanos y demés política idraúlica.

Costum original

Heusquí un pasatge curiós qu' estractèm d' un estudi sobre les costums judicials de Bretanya:

«Els baxos bretons tenen horror als plèts. Han après de sos antepasats a tenir gran confiança en Deu.

Quant dos compatriotes tenen al guna qüestió, preferéren sometrela al capellà del lloc, avans que al magistrat del districte ó del cantó.

Lo primer que fan es anar á l' iglesia, à demanar una missa de conveni.

Les duges parts van á confessar-se, y després se presenten devant l' altar.

Després d' haver fet una oració ab el sacerdot, se dirigexen al destrás de l' iglesia, sobre una petita esplanada que domina el cementiri, y allí cada hu sposa y defensa sa causa.

El senyor capellà dona sa sentencia, tornen á l' iglesia á oir misa, els dos contraris se acosten á la sagrada taula, y combreguen junts. Axí acaben les diferéncies.»

Al Govern civil de Barcelona, s' ha rebut de la qüefatura de policia de Boston (Estats Units) una comunicació interessant la captura d' un capellà protestant, quines senyes deualla, que s' escapa d' aquella ciutat ab 110.000 dollars robats. ¡Qui moixó!....

Deu ser admirador de la moral universal.

Entre 'l Govern y la minoria republicana hi hagué una «escaramuza» respecte l' envío d' un barco de guerra als Estats Units.

En Salmerón, quan el ministre digué que no podiam pensar en pendre revenja dels yankis, l' interrompi, exclamat:

—¿Per qué nó? Home, senyor Salmerón; ¿vol dir que no es massa gran pera dir aquestas coses?

—Que es per això que S. S. vol el servei obligatori, l' augment del exercit y la marina y la organiació militar d' Espanya?

Diguilo d' un cop y no fassi es-

tar ab ansia als nort-americans, per l' amor de Deu.

Jo m' pensava que vosté feya 'l militarisme per «allò»: jo creya que vostè buscava un Prim ó un Topete, may un Bolanger.

Y era 'm resulta un guerrero de la revenza, com un boulevardista qualsevol!

Vaja, senyor Salmerón, tòrnis, sen al lit que això es la lluna: hi ha coses que fan riure, y pensar que un dia 's pot enviar un Weyler qualsevol a Washington, fa riure dos cops.

Ja li dich jo que resultan «practicals», «moderns» y «patriotas», vostés.

NOTICIES

Part d'aquest número al dedicuem a la Inmaculada y pera que serveca al mateix temps de desagravi de les ofensas que espanyols y catalans descastats han fet al casal de la Patrona de Catalunya la Verge de Montserrat, desde elevats sitals y han sigut rebatudes per l' insigne patrici lo ferm diputat catalaniste en Francesch Albó.

Lo nostre estimat amic en Carles Cardó, qui havia colabrat a LA VEU DE LA COMARCA ab alguns ben pensats articles, firmats ab pseudonim, s' es Anat ha acabat la seu carrera sacerdotal al collegi espanyol de Roma, ahont, mercés als seus dorts d'un talent forsa privilegiat, hi va com ha enviat de l' Universitat Pontificia de Tarragona.

No cal pas dir si li desitjém bona estada y gran aprofitament en los seus estudis al amic y ferm company de causa, pera que tot sia en be y gloria de Deu y la nostra Catalunya. Rebi dels seus amics de LA VEU la més afectuosa enhorabona.

Ha deixat de publicarse el setmanari carliste *La Libertad*.

Tortosa, Imp. Foguet P. Hospital

CAPÍTULO TREYNTA

De como se enagenó Tortosa de la Corona Real, y fué del Infante don Fernando.

PARA saber como se enagenó el Rey de su Corona el Mar. Pues quedado de Tortosa, abiendo hecho el Estatuto arriba dicho, lo veremos en lo que sigue. Dize Zurita libro 7. cap. 16. fol. 102. desta manera. Dicho se ha en lo de arriba del Estatuto, que el Rey hizo en Daroca antes que se casasse con la Reyna doña Leonor, en el qual se obligaba, mediante juramento, que no enagenaría ninguna cosa, que fuese del Patrimonio, por tiempo de diez años. Esto se disponía con tenor de tales palabras, que parecía que no quedaba libertad al Rey de dar estado á los hijos, que le naciesen de la Reyna doña Leonor, sino á los que ya eran nacidos. Gobernábase la Reyna por una Dueña que tenía en su casa, que había sido su aya después que murió Doña Violante de Grecia, que se llamaba Doña Sancha Carrillo, y fué mujer de Sancho Sanchez de Velasco, que fue gran privado del Rey don Fernando, y era de tal condición, que siempre procuraba novedades, y escándalos, como el Autor de la Historia del Rey don Alfonso de Castilla lo escribe: y

zen las Historias de Aragón. Dejado esto aparte, pues no nos toca, digo: Que esta Infanta casó con el Rey don Alonso Cuarto de Aragón, y tuvo deste matrimonio a don Fernando, el qual le nació en Valencia, el año 1329 en fin del mes de Diciembre, Zurita libro 7. cap. 11. Y pués por causa de este don Fernando hubo tantas disensiones, y alborotos, y aber sido Marqués de Tortosa, me parece tomar el agua un poco más atrás, para decir como fué Marqués, y las tradiciones que hubo, tanto de parte de la Ciudad de Tortosa, para no ser separada de la Corona Real, como por parte de otras personas, á quien tocaba el defenderlo.

En el libro 7. cap. 5. dice Gerónimo Zurita: Que el Rey don Iayme el Segundo deste nombre, en las Cortes que tuvo á los Catalanes, en el año 1319. cuando el Infante don Iayme renunció la sucesión de la primogenitura, hizo unión de los Reynos de Aragón y Valencia, con el Condado de Barcelona, que no se pudieren separar, ni dividir por sus sucesores. Moviosse á esto, porque allende del beneficio universal, que resultaba de estar estos Reynos unidos, siempre que en lo pasado se intentó de dividirlos, y dismembrarlos, se abian seguido dello grandes alteraciones y escándalos, y entonces hizo un Estatuto, en que se proveyó, que estos Reynos y el Condado de Barcelona, con el directo dominio, y derechos que le pertenecían en el Reyno de Mallorca, y en las Islas adyacentes; y en los Condados de Rosellón, Cerdanya, Confliente y Valespí, y en los Viscondados de Homelades, y Carbades estuviesen perpetuamente unidos, debajo de un solo dominio, y no se pudiesen separar lo uno de lo otro; ni por testamento, por donación, entre vivos, se pudiesen por él, ó sus sucesores dividir.

Reservóse en aquel Estatuto el Rey, que él ó sus sucesores pudiesen dar á sus hijos, y nietos, y á las personas que les pareciesse, lugares, y castillos, ó otros heredamientos. Esto juró el Rey públicamente á 14. del mes de Diciembre de aquel año, y ordenosse en el mismo Estatuto, que cualquiera de sus sucesores, al tiempo de su nuevo Reynado, fuese obligado de hacer Homenage ante todas cosas, de guardar y cumplir este Estatuto, y lo jurasse públicamente

Impremta DE JOSEPH L. FOGUET SALES PLAZA DEL HOSPITAL, 5, TORTOSA

En este establiment se confeccionan treballs

tipografichs á preus econòmichs.

Treballs á varies tintes y sobres pape pergami.

y antes de hacer este juramento con público instrumento, ni en los Perlados, ricos hombres, mesnaderos, Caballeros, Ciudadanos, y Burgueses, y los de las Villas, ó otros cualquiere particular, no fuessen obligados de obedecerle, ni servirle en cosa alguna: y si antes se le hubiese prestado juramento de fidelidad, fuese de ningún momento: y mandó el Rey en aquel Estatuto á todos sus súbditos que lo guardasen, y cumpliesen debajo de la deuda de naturaleza por la fe, y Homenage, y juramento, en que le eran obligados. Mandó el Rey que se sacassen cuatro instrumentos públicos de este Estatuto, para que el uno se pusiese en su Archivo Real, y el otro para la Universidad del Reyno de Aragón, que estuviese en poder de los Iurados de Zaragoza y otro para el Reyno de Valencia, y el cuarto para la Universidad de Cataluña.

Abiendo procedido esto en tiempo del Rey don Jayme, sucedió que el Rey don Alfonso el Cuarto, después de haber concertado lo de su matrimonio con la Infanta doña Leonor de Castilla, de Carriena se fué á Daroca, y estando en aquella Villa, considerando que por la libertad de los Reyes pasados, y también porque el Rey su padre abia dado, no solo á sus hijos: pero á diversas personas, por lo que le abian servido, muchas Villas, y Castillos, y grandes rentas, y derechos de la Corona, y otros se habian vendido para pagar sus deudas, y quedaban muchas cosas por cumplir de sus descargos, y de la Infanta doña Teresa, y las rentas, Reales estaban tan menoscabadas, y disminuidas, que convenia al Estado Real, y al bien de sus Reynos, que lo que restaba, se conservasse en la Corona, y se evitasse la necesidad, que se esperaba, porque esta suele ser muy perniciosa á los súbditos. Por estas causas el mismo se quiso imponer cierta ley, y hizo un Estatuto, en que prometia, que dentro de diez años no enagenaría ninguna Ciudad, ni Castillo, ni lugar en los Reynos de Aragón, y Valencia, y en el Condado de Barcelona, ni la jurisdicción civil, ó criminal, ni el mero, y mixto imperio, ni feudo, ni derecho alguno, ni lo daria, ó empeñaria, ni lo separaría de la Corona Real. Reservose que en evidente necesidad, y utilidad de sus

Reynos pudiesse dar, ó enagenar lo que le pareciesse, y ha zer las concesiones, y mercedes, que bien visto le fuessen, dentro de los diez años á los Infantes sus hijos. Este Estatuto se otorgó en Daroca, á 20. del mes de Agosto 1328. y lo juró el Rey, y fué muy secreto, y no intervinieron en ello, sino Fray Guillem Iornet, que era Confessor del Rey, y don Miguel de Gurrea, de su Consejo que era Ayo del Infante don Pedro su hijo; y Garcia de Loris, que abia sido Mayordomo de la Infanta doña Teresa, y era Tesorero del Rey, y Lope de Concut su Secretario: y por razón de Estatuto, pretendió después el Rey don Pedro su hijo, que no eran válidas las donaciones, que se fizieron por el Rey su padre á los Infantes don Fernando, y don Iuan sus hermanos, de las Ciudades de Tortosa, Albarrazin, y de otras muchas Villas, y Castillos: y hubo sobre ello en el Reyno grandes diferencias entre él y su madrastra, y hermanos.